

СПРАВКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МОНИТОРИНГОВИТЕ ПРОГРАМИ ПРЕЗ 2008 г.

Справката е изготвена въз основа получената¹ в ИАОС информация за обслужването на НАЦИОНАЛНАТА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА до 15.02.2009 г.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ КАЧЕСТВОТО НА ВЪЗДУХА

Техническо състояние на Националната автоматизирана система за контрол качеството на атмосферния въздух през 2008 г.²

През 2008 г. настъпиха следните промени в Националната система за контрол на КАВ:

- Във връзка с изпълнение изискванията на параграф 5 от Наредба №11 за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух беше извършен анализ на регистрираните концентрации на посочените атмосферни замърсители през периода 2005 г. – 2007 г. Със Заповед № РД - 694/09.10.2008 г. на министъра на ОСВ е отменена Заповед № РД – 264/28.03.2007 г., с която се регламентира дейността на националната система за мониторинг (НСМ) на качеството на атмосферния въздух (КАВ). С тази заповед бяха открити нови АИС, бяха закрити ръчни пунктове за мониторинг и беше прекратен контролът на някои атмосферни замърсители по Наредба №11.

В края на 2008 г. НСМ на КАВ се състои от следните ПМ:

- ✓ 29 стационарни автоматични измервателни станции (АИС);
- ✓ 4 АИС за мониторинг на КАВ в горски екосистеми (Рожен, Юндола, Витиня и Старо Оряхово);
- ✓ 11 ДОАС системи (Differential Optical Absorption Spectroscopy), разположени в градовете Свищов, Никопол, Русе, Силистра, Бургас и Стара Загора (с. Могила), с. Остра Могила и с. Ръжена;
- ✓ 14 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ.

В НСМ на КАВ ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели, характеризиращи КАВ: общ прах, фини прахови частици (ФПЧ10 и ФПЧ2.5), серен диоксид, азотен диоксид/азотни оксиди, въглероден оксид, озон, бензен, олово, кадмий, никел, арсен и полиароматни въглеводороди. Допълнително, според характера и източниците на емисии, в отделни райони от територията на страната се контролират специфичните показатели: фенол, амоняк, аерозоли на сярна киселина, сяровъглерод, сероводород, метан и неметанови въглеводороди.

Контролират се и следните метеорологични параметри: скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане, обща слънчева радиация, влажност и температура на въздуха.

Всички автоматични станции (АИС и ДОАС) работят в непрекъснат режим на работа (24 часа), като данните за КАВ от тях постъпват в реално време в съответните регионални диспечерски пунктове (регионални бази данни в РИОСВ) и в централния диспечерски пункт в ИАОС София - Националната база данни за КАВ.

Ръчните пунктове за мониторинг на въздуха работят само в светлата част на денонощието (4 пробовземания на ден, 5 дни в седмицата).

---

¹ Информацията в Националната база данни по електронен път или като протоколи, справки и др. - на хартиен носител от Централната и Регионалните лаборатории на ИАОС и РИОСВ.

² Настоящата справка е изготвена въз основа на месечните доклади на РЛ и РИОСВ за работния статус на АИС.

Издадена е Заповед № РД - 694/09.10.2008 г. на министъра на ОСВ, с която се регламентира дейността на националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух .

Предприети мерки за подобряване на дейността на мрежата за контрол на качеството на атмосферния въздух през 2008 г.

- През 2008 г. са инсталирани 7 нови АИС (Пловдив, Смолян, Видин, Ловеч, Сливен, Добрич, София). С тяхното инсталиране се изпълняват изискванията на националното и европейско законодателство за брой станции според нивото на замърсяване на атмосферния въздух и броя на живущите в дадения район или агломерация.
- Осъществени са мерките за подобряване скоростта на преноса на данните от АИС до РДП и ЦДП чрез подмяна на съществуващата радиомодемна връзка чрез използване на наети линии от БТК.
- Във връзка с изпълнение изискванията на Наредба №9/1999 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици и олово в атмосферния въздух (Директива 99/30/ЕС) в София (ИАОС) през 2007 г. започна извършването на експеримент за доказване на идентичността между референтната и нереферентна пробовземна апаратура за ФПЧ10. Експериментът ще продължава и през 2009 г. На базата на експеримента предстои да бъдат разработени корелационни фактори на апаратурата за ФПЧ, отнасящи се за транспортни пунктове за мониторинг.
- Извършена беше доставка на автоматични анализатори за контрол качеството на атмосферния въздух, както следва:
  - анализатори за определяне на азотни оксиди /с вградена пермеационна камера и вътрешен генератор за нулев въздух/ – 6 броя;
  - анализатори за определяне на серен диоксид /с вградена пермеационна камера и вътрешен генератор за нулев въздух/ – 6 броя;
  - анализатори за определяне на въглероден оксид /с вътрешен генератор за нулев въздух/ – 6 броя;
  - анализатори за определяне на озон /с вграден озон генератор и вътрешен генератор за нулев въздух/ - 6 броя;
  - анализатори за определяне на бензен /с вградена пермеационна камера, вътрешен генератор за нулев въздух и вътрешен генератор за носещия газ/ – 4 броя.
- Доставка на оборудване за калибровъчната лаборатория на ИАОС:
  - доставка на озон фотометър - първичен еталон за калибриране на трансферстандарт за озон - 1 брой;
  - доставка на стационарна динамична многоканална разреждаща система за калибриране на автоматични газанализатори за контрол качеството на атмосферния въздух, с вграден генератор за озон – 1 брой;
  - доставка на мобилни трансферстандарт за рутинно калибриране на автоматични газанализатори за контрол качеството на атмосферния въздух - Мобилен трансферстандарт за озон – 8 броя; Мобилен двуканален пермеационен трансферстандарт – 8 броя; Мобилен разреждащ трансферстандарт – 2 броя; Мобилен трансферстандарт за дебит – 2 бр.;
  - доставка на стационарна статична разреждаща инсталация по обемно-статичен инжекционен метод за генериране на първични калибрационни смеси за калибриране на автоматични референтни газанализатори за контрол качеството на атмосферния въздух по обемно-статичен инжекционен метод – 1 бр.

Отчет за изпълнение на графици на мобилните станции за контрол качеството на атмосферния въздух през 2008 г., утвърдени от МОСВ

Мобилните станции се използват за извършване на допълнителни измервания в райони, в които липсват или е ограничен броя на стационарните пунктове, както и при аварийни ситуации, поръчки от държавни и общински организации.

За подобряване дейността на МАС, както и за получаване на по-представителна информация за районите, в които е необходимо да се изготвят програми за намаляване нивата на замърсителите, МОСВ, ИАОС, РЛ и РИОСВ ежегодно изготвят годишен график за работа на МАС в т.ч. и финансовите средства за изпълнението му. Графикът се утвърждава от министъра на ОСВ и изпраща в РЛ за изпълнение и РИОСВ за сведение и оказване на съдействие.

При изготвяне на графика за 2008 г. са взети в предвид следните фактори:

- районите за измерване са определени съгласно утвърдения от МОСВ Списък на районите за оценка и управление качеството на атмосферния въздух;
- честотата и продължителността на измерване са определени съгласно изискванията на утвърдената от МОСВ Инструкция за предварителна оценка на качеството на въздуха;
- предвидени са допълнителен брой дни за извънредни измервания, аварийни ситуации, поръчки от държавни и общински организации и др.;
- предвидени са достатъчен брой дни за калибриране, профилактика и подготовка за измерването;
- всички МАС трябва да изпълняват Програма за измервания качеството на въздуха, аналогична на тази, изпълнявана в Перник през 2001 г. по съвместен Българо – германски проект, т.к. въз основа на нея е изготвена горепосочената „Инструкция за предварителна оценка на качеството на въздуха” и е показано как трябва да се процедира за да се спазят изискванията за качество на данните, на които те трябва да отговарят във всеки един отделен пункт за мониторинг на КАВ в дадената зона.

За 2008 г. в ИАОС е постъпила следната информация за дейността на МАС за контрол КАВ³:

Мобилни станции	Райони за оценка и управление КАВ	Райони за оценка и управление КАВ
ИАОС – София и Регионални лаборатории	<i>График 2008 год.</i>	<i>Извършени измервания през 2008 год.</i>
Варна	1. РОУКАВ Варна (община Белослав) – 50 дни 2. РОУКАВ Варна (кв.Повеляново) – 50 дни 3. РОУКАВ Търговище – 30 дни	56 дни 60 дни 41 дни
Пловдив	1. Пловдив – 50 дни 2. Асеновград – 50 дни 3. Стамболийски – 25 дни 4. Първомай – 25 дни	96 дни 36 дни 10 дни 20 дни
Плевен	1. РОУКАВ Козлодуй - 60 дни 2. РОУКАВ Левски (Белене,	54 дни 88 дни

³ Протоколите от измерванията на КАВ с мобилните станции се съхраняват в ИАОС/РЛ

	Левски) – 80 дни	
Русе	1. РОУКАВ Русе (гр. Мартен) – 40 дни 2. РОУКАВ Габрово – 40 дни	42 дни 106 дни
Стара Загора	1. РОУКАВ Стара Загора (с. Опан) - 50 дни 2. РОУКАВ Бургас – 50 дни 3. РОУКАВ с. Братово - Бургас - 50 дни	50 дни 50 дни 45 дни
ИАОС - София	1. РОУКАВ Ботевград - 60 дни 2. РОУКАВ София – сметище Суходол - 54 дни	66 дни 50 дни

Заключение: Графиците са преизпълнени за всички МАС

ЕМИСИОНЕН КОНТРОЛ

Инструментален контрол

В изпълнение на изискванията на Наредба № 6/1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници, ИАОС съгласувано с РЛ, РИОСВ и МОСВ изготви годишен График на предприятията с източници, подлежащи на контролни измервания от РИОСВ. Графикът е утвърден от Министъра на ОСВ и е изпратен в РЛ и РИОСВ за изпълнение.

При изготвяне на графика се вземат в предвид следните обстоятелства:

- предприятията, подлежащи на контролни измервания от съответната РИОСВ се контролират един път годишно. При промяна вида на горивните уредби, горивата или при други технологични промени се извършват измервания два пъти годишно;
- резултатите от контролните измервания се изпращат от РИОСВ в ИАОС, до 15 дни след изтичане на съответното полугодие;
- за предприятията с утвърдени планове за мониторинг, РИОСВ следи за стриктното им спазване, като 15 дни след изтичане на всяко полугодие информира ИАОС и МОСВ за изпълнението им;
- за предприятия с утвърдени планове за мониторинг, които са значителни източници на вредни вещества, по преценка на РИОСВ, се извършват допълнителни контролни измервания;
- РИОСВ трябва да контролира изпълнението на чл.38 и чл.39 от Наредба 6, касаещи изготвянето, съхранението и предаването на протоколите от собствените измервания и своевременно да изпраща информацията до ИАОС;
- РИОСВ следи за изпълнението на чл.50 от Наредба № 6/1999 г.

През 2008 г. в ИАОС е постъпила информация за контрол на следния брой предприятия, източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух:

Регионални лаборатории и ИАОС	Контролни измервания на емисии Брой предприятия <i>График 2008 г.</i>	Контролни измервания на емисии Брой предприятия <i>Изпълнение през 2008 г.</i>
Благоевград	5	5

Бургас	10	9
Варна	7	7
В.Търново	18	14
Враца	19	16
Монтана	18	14
Пазарджик	8	7
Пловдив	13	6
Плевен	11	10
Русе	15	15
Ст. Загора	5	5
Смолян	4	3
София/ИАОС	36	33
Хасково	8	8
Шумен	14	10
Общо	191	162

Броят на обектите, контролирани от РЛ-РИОСВ, на които не са извършени контролни измервания, съгласно утвърдения от МОСВ график е 29. Причините за неизпълнението на графика са следните:

- 14 обекта не са работили през годината, или са с преустановена дейност;
- в 4 обекта са започнали да се извършват СНИ и СПИ, съгласно комплексните им разрешителни, поради което са отпаднали контролните измервания;
- в 2 обекта не са осигурени необходимите условия по безопасност на труда;
- в 8 обекта не са спазени изискванията на чл.19 от Наредба № 6 за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух;
- в едно предприятие е монтиран електрофилтър, след което предстои да бъде извършен инструментален контрол.

Предприети мерки за подобряване на дейността на системата за мониторинг на емисии на вредни вещества във въздуха през 2008 г.

През 2008 г. по проведените в края на миналата година тържни процедури беше доставено следното оборудване за контрол на емисии на вредни вещества във въздуха:

- доставка на едноканален анализатор за въглероден оксид - недисперсионен инфрачервен спектрофотометричен метод – 2 броя;
- доставка на едноканален анализатор за серен диоксид - недисперсионен инфрачервен спектрофотометричен метод – 2 броя;
- доставка на анализатор за метанови и неметанови въглеводороди – пламъчно йонизационен детектор – 2 броя;
- доставка на генератор за водород с твърдотелен високополимерен електролитичен слой – 5 броя;
- доставка на електрически охладител за газове – 2 броя;
- доставка на психрометри за определяне на влагосъдържанието в димни газове – психрометричен метод ;
- доставка на пробовземно устройство за прах – 16 броя;
- доставка на преносим автоматичен газанализатор за измерване на емисии с датчици за SO₂; CO; O₂; C_yH_y; NO; NO₂; пробовземна сонда с дължина 1,5 м.; вграден принтер – 3 броя.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ КАЧЕСТВОТО НА ВЪЗДУХА НА ФОНОВО НИВО

Съгласно Заповед № РД-264/28.03.07 г. на министъра на ОСВ Заповед в НСМ на КАВ в КФС Рожен се контролират следните атмосферни замърсители: общ прах (ОСП), фини прахови частици (ФПЧ10 и ФПЧ2.5), арсен (As), живак (Hg), кадмий (Cd), никел (Ni), полиароматни въглеводороди (ПАВ), оловни аерозоли (Pb), серен диоксид (SO₂), азотен диоксид (NO₂), азотни оксиди (NO_x) и озон (O₃).

Контролират се и следните метеорологични параметри: скорост и посока на вятъра, обща слънчева радиация, влажност и температура на въздуха, количество валеж.

Станцията работи в непрекъснат режим на работа (24 часа), като данните за КАВ постъпват в реално време в централния диспечерски пункт в ИАОС София - Националната база данни за КАВ.

Предприети мерки за подобряване на дейността на мрежата за контрол на качеството на атмосферния въздух през 2008 г. на КФС Рожен

- Осъществени са мерките за подобряване скоростта на преноса на данните от АИС до РДП и ЦДП чрез подмяна на съществуващата радиомодемна връзка чрез използване на наети линии от БТК.

- Извършена е доставка на автоматични анализатори за контрол качеството на атмосферния въздух на КФС Рожен, както следва:

- доставка на анализатор за определяне на азотни оксиди (стария е сменен през месец юни) – 1 бр.;

- доставка на анализатор за определяне на серен диоксид (стария е сменен през месец юли) – 1 бр.;

- доставка на анализатор за определяне на озон (стария е сменен през месец юни) - 1 бр.;

- доставка на анализатор за определяне на бензен - 1 бр.

Забележка:

Програмата не е изпълнена за общ прах (ОСП), поради повреда на пробовземното устройство.

Мониторинг на повърхностни води и езера

През 2008 г. съгласно Мониторинговата програма са взети проби от 2 фонови пункта: р.Чепеларска и р. Бяла (честотата на пробовземане е един път на три месеца) и от 2 езера: Тревисто и Мътно езеро (честотата на пробовземане е един път годишно).

Лаборатория Смолян	планирани		изпълнение		Забележки
	брой пунктове	брой проби	брой пунктове	брой проби	
повърхностни води	2	100	2	100	Програмата е изпълнена
езера	2	25	2	25	Програмата е изпълнена

Почви

През 2008 г. съгласно Мониторинговата програма са взети проби от 3 екологични стационара на 2 дълбочини: ФС “Рожен”, Мотел “Рожен” и връх “Снежанка”. Почвените проби се вземат веднъж годишно.

Лаборатория Смолян	планирани		изпълнение		Забележки
	брой пунктове	брой проби	брой пунктове	брой проби	
почви	3	162	3	162	Програмата е изпълнена

Растителност

Растителните проби се събират два пъти годишно - в началото и в края на вегетационния период. В програмата за мониторинг като растителни фитомонитори се използват мъхове, лишеи, хвойна, смърч – едногодишни (1г.) и двугодишни (2г.) листа (иглицы), мъртва горска постилка и кора от иглолистно дърво;

Лаборатория Смолян	планирани		изпълнение		Забележки
	брой пунктове	брой проби	брой пунктове	брой проби	
Растителни фитомонитори	1	120	1	120	Програмата е изпълнена

ПОВЪРНОСТНИ ВОДИ

Физикохимичен мониторинг на повърхностни води

През 2008 г. в подсистемата са взети общо 3724 броя проби от 571 пункта от 15 Регионални лаборатории към ИАОС с честота от 4 до 12 пъти. Мрежата от пунктове и измерваните показатели в тях са регламентирани със заповед № РД – 867/29.11.2007 г. на министъра на околната среда и водите.

Данните за проведения мониторинг в обобщен вид са представени в долната таблица въз основа на информация от отдел „Координация с лабораториите” и въведената информация в НБД, а планираните брой пунктове са от утвърдените със заповед № РД – 867/29.11.2007 г. програми за мониторинг.

Изпълнение на програмата за мониторинг на качеството на повърхностните води

РЛ	Брой по НСМОС Заповед № РД - 867/29.11.2007г. пунктове	Действително изследвани	
		пунктове	проби
Благоевград	48	45	295
Бургас	54	55	546
Варна	65	28	112
Велико Търново	27	36	136
Враца	16	22	103

Монтана	31	37	196
Пазарджик	33	36	277
Плевен	31	30	192
Пловдив	46	41	233
Русе	23	30	142
Смолян	22	30	154
София	79	81	644
Стара Загора	56	43	192
Хасково	30	30	226
Шумен	28	27	276
ОБЩО	589	571	3724

Разликата в броя на пунктовете идва от това, че някои от пунктовете се припокриват в програмите за контролен и оперативен мониторинг. Други причини са недостъпност на пунктове, труден достъп до високопланинските езера през периода октомври-юни, възлагане на допълнително пробонабиране извън утвърдените програми. Неизпълнението на планираните показатели за лабораториите в Бургас и Варна се дължи на непровеждането на мониторинг на морски води поради липса на кораб.

Планирането на пробонабиранията зависи от честотата на пробонабиране на всеки един от показателите. Честотата на пробонабиране е от 4 до 12 пъти годишно.

Изпълнение на програмата за хидрометричен мониторинг на повърхностни води

Хидрометричният мониторинг на повърхностни води се изпълнява от ИАОС – РЛ.

На проведената работна среща между МОСВ, ИАОС и БД за изпълнение на мониторинга на повърхностни и подземни води, съгласно Заповед 867/29.11.2007 г. се взе решение да се обхождат съвместно всички нови пунктове до 31.03.2008 г. От обхода се установи, че част от пунктовете не отговарят на критериите за пункт за провеждане на хидрометрични измервания или липсва вода. Част от пунктовете отпаднаха. На част от пунктовете не са проведени измервания поради липса на вода през летните месеци, трудна достъпност през зимните месеци, неподходящи условия за провеждане на измервания с хидрометрично витло. В следващата таблица са дадени хидрометрични измервания проведени през 2008 г.

РЛ	Брой по НСМОС Заповед № РД - 867/29.11.2007г.		Действително проведени измервания	
	Пунктове	Измервания	Пунктове	Измервания
Благоевград	8	96	8	66
Бургас	29	116	23	161
Варна	17	68	1	11
Велико Търново	9	52	7	23
Враца	8	48	6	40
Монтана	8	56	8	24
Пазарджик	1	12	-	-
Плевен	15	68	15	60
Пловдив	1	12	1	11

Русе	7	36	6	18
Смолян	3	36	3	34
София	12	104	8	46
Стара Загора	1	12	1	12
Хасково	1	12	1	11
Шумен	23	88	16	84
ОБЩО	143	812	104	601

Изпълнение на програмата за хидробиологичен мониторинг на повърхностни течащи води (ХБМ)

В началото на 2008 г. бяха планирани 719 пункта за биологичен мониторинг на повърхностни води въз основа на програмите за мониторинг на четирите Басейнови дирекции. В последствие в хода на календарната година са направени малки корекции в програмите в зависимост от актуалните изисквания на Басейновите дирекции и условията за пробонабиране в избраните пунктове. Като цяло програмата за биологичен мониторинг е изпълнена. В районите обслужвани от лабораториите в София и Пловдив пробонабиранията и анализите са над планираните от началото на годината. Съществено изоставане е отчетено в лабораторията в Монтана, като пропуснатите пробонабирания и анализи ще бъдат извършени през 2009г.

Лаборатория	планирани		изпълнение		Забележки
	брой пунктове	брой проби	брой пунктове	брой проби	
Пловдив	118	125	151	151	<u>Програмата е изпълнена</u> Лабораторията е изпълнила над планираните пробонабирания и анализи. Допълнителните анализи са по заявка на Басейновата дирекция.
Смолян	82	90	82	57	<u>Програмата е изпълнена частично</u> Лабораторията е обходила всички планирани пунктове. Поради наличието на много пресъхнали реки не са събрани всички предвидени проби.
Ст. Загора	129	157	112	174	<u>Програмата е изпълнена</u> Пробонабиране не е извършено само от недостъпни пунктове.
В.Търново	61	122	69	125	<u>Програмата е изпълнена</u> Пробонабиране не е извършено само от недостъпни пунктове.
Монтана	58	116	57	46	<u>Програмата е изпълнена частично</u> Лабораторията е извършила около 40% от планираните анализи

					поради липса на човешки ресурс.
София	96	133	146	146	Програмата е изпълнена Лабораторията е изпълнила над планираните пробонабирания и анализи. Допълнителните анализи са по заявка на Басейновата дирекция.
Бургас	109	172	99	210	Програмата е изпълнена Лабораторията е обходила всички планирани пунктове. Пробонабиране не е извършено само от недостъпни пунктове.
Общо	653	915	716	907	

ЕМИСИОНЕН КОНТРОЛ НА ОТПАДЪЧНИ ВОДИ

Контролно-информационната система е изградена и функционира на основание чл.171, ал.1 от Закона за водите, Глава пета от Наредба № 5 /23.04.2007 г. за мониторинг на водите. Организирането на дейността е регламентирана в Заповед № 484 /14.05.2004 г., изменена и допълнена със Заповед № 279/09.05.2006 г. на Министъра на околната среда и водите.

Броят на обектите по утвърдения със Заповед № РД-944/23.12.2008 г. списък, който всяка година се актуализира, за 2008 г. е 529. Броят на получените през отчетния период информационни карти за 2007 г. е 435. Пробовземанията се извършват 2 пъти годишно (през I и III тримесечие) за всяко заустване от даден обект, като за селищните канализации без пречиствателни станции пробовземанията се извършват един път годишно. Броят на получените и анализирани протоколи за 2008 г. е 1141. Анализът на взетите водни проби се извършва задължително за всички показатели, за които са определени индивидуални емисионни ограничения в Разрешителните за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води. Броят на пробите за всеки обект е в зависимост от броя на заустванията. Във всеки протокол броят на анализирани параметри е между 15 и 20.

В момента информацията постъпва в ИАОС на хартиен и електронен носител. Разработеният софтуер позволява генериране на справки по водни количества и замърсяващи вещества на регионално и национално ниво.

Обща справка за информацията, получена в ИАОС през 2008 г. – информационни карти за обектите от списъка за 2007 г. и протоколи за контролни измервания на отпадъчните води от списъка за 2008 г. е представена в следващата таблица:

Изпълнение на програмата за контролни измервания на състоянието на отпадъчните води, заустващи в повърхностни водоеми

ИАОС(РЛ)/РИОСВ	Брой информационни карти за 2007 г.		Емисионни измервания (брой взети проби) 2008 г.		Брой параметри за изпитване	
	планирани	отчетени	планирани	отчетени	планирани	отчетени
Благоевград	29	28	30	28	15-17	15-17
Бургас	43	57	114	102	15-20	15-20
Варна	33	34	160	103	15-20	15-20

Велико Търново	22	22	75	74	14-21	14-16
Враца	22	19	68	51	13-21	13-21
Монтана	14	12	51	46	18-23	18-23
Пазарджик	24	23	78	60	15-18	15-20
Плевен	22	20	41	22	14-21	14-20
Пловдив	33	32	68	74	14-21	14-21
Русе	26	25	67	81	15-18	15-18
Смолян	26	26	52	42	15-21	15-21
София	36	36	109	71	14-18	14-18
Стара Загора	25	25	71	77	14-19	14-19
Хасково	27	24	91	96	14-18	14-18
Шумен	27	27	148	126	15-21	15-16
Перник	25	25	79	88	15-21	15-20
ОБЩО	434	435	1302	1141	15-20	15-20

Неизпълнението на заложените показатели е в резултат на неизпускане на отпадъчни води от предприятията в момента на проверката (поради липса на суровини или по друга причина предприятията не са работили или са били с преустановена производствена дейност през съответния период на проверката), за което има представени констативни протоколи за предприятия.

ПОДЗЕМНИ ВОДИ

През 2008 г. мониторинга на подземните води е проведен по програми за мониторинг на химичното състояние - контролен и оперативен мониторинг на подземните води, утвърдени със Заповед № РД - 867/29.11.2007 г. на министъра на околната среда и водите. Пробонабрани са 303 пункта, като са проведени 1144 пробовземания. Анализите са извършени по I^{ва} група - физико-химични показатели, II^{ра} група – допълнителни показатели, III^{та} група - включваща метали и металоиди, и IV^{та} група - специфични органични замърсители. Честотата на пробонабирането на пунктовете е определена на 1- път, 2- пъти и 4- пъти годишно. Общият брой на пунктовете само за контролен мониторинг е 290, а за оперативен мониторинг е 82 пункта. По време на изпълнението на мониторинга от мрежата са отпаднали 2 пункта за контролен мониторинг (в текста по-долу са описани), т.к са закрити сондажите.

Данните за общия брой на пунктовете за котролен и оперативен мониторинг и броя на пробовземанията по Регионални лаборатории и действително пробонабраните пунктове и извършените пробовземания към общо планираните по НСМОС за 2008 г.са представени в следващата таблица:

ИАОС (РЛ)	Действително изследвани		Брой по НСМОС Заповед № РД - 867/29.11.2007г.	
	пунктове	проби	пунктове	проби
Благоевград	25	65	25	68
Бургас	29	94	30	106
Варна	38	118	39	138
Враца	8	48	8	52
Велико Търново	8	43	8	46
Монтана	14	76	14	72
Пловдив	16	55	16	60
Плевен	19	84	19	86

Пазарджик	13	45	13	52
Русе	13	56	13	56
Стара Загора	33	122	33	128
Смолян	9	27	9	28
София	34	115	37	130
Хасково	18	69	18	72
Шумен	26	127	26	94
ОБЩО	303	1144	308	1188

Регистрираните проблеми могат да се обобщят, както следва:

РЛ Благоевград – три пункта по програма трябва да се пробовземат 2 пъти в годината, а са пробовземани само веднъж и това са: Долна Рибница, Извор - код 8470; Логодаж, КЕИ - код 8331; Разлог, Кладенец ДП "Строителство и възстановяване" - код 8288;

РЛ Бургас – пункт Дюлево, Б -160 сондаж – наблюдателен - код 8120 не е пробовземан, тъй като е необходимо да се извърши ремонт. Пунктовете: Ахелой, Б - 188 – наблюдателен - код 8093; Обзор, Сондаж Р-5, Ф. "Одесос-570" ЕООД- код 8457; Просеник, Б - 150 сондаж – наблюдателен - код 8118 са пробовземани един път, а по програма трябва да се пробовземат 4 пъти в годината – от БДЧР е предоставена помпа едва през четвъртото тримесечие;

РЛ Варна – не е пробовзет пункта с код 8393 – Богдан - Каптаж при ПС Алмалии - пункта е заменен от нов. Не е изпълнена честотата на анализиране на показатели от I^{ва} група - физико-химични показатели и II^{ва} група – допълнителни показатели, съгласно Заповед № РД - 867/29.11.2007 г., т.е. пунктове с честота на анализ 4 пъти в годината по показатели I^{ва} група са анализирани 1, 2 и 3 пъти в годината, а на пунктове с честота на анализ 2 пъти в годината са анализирани 1 път и в базата данни е въведена тази информация. Пункт Росица- 8387 е трудно достъпен и може би ще бъде сменен, но все още се пробонабира, със закъснение се въвежда и информацията за него.

РЛ Враца – програмата е изпълнена, само пункт Бяла Слатина, ТК 2 ПС "Подем"-код 0247 е пробовземан три пъти, а по програма е 4 пъти в годината;

РЛ ВеликоТърново – пунктове: код 8424 при Вардим, ШК-РЗ ОПС "Вардим"; код 0037 при Вързулица, ШК ПС "Вързулица" по програма са с честота 4 пъти в годината, а в базата данни има протоколи за три пробовземания и не са изпълнени броя на анализите по Заповед за определените за тези пунктове показатели по оперативен мониторинг. За пункт 8437 Козловец, дренаж "Гравитачен" ПС "Козловец" в базата данни има въведени три протокола, по програма е с честота на пробовземане 4 пъти. Пункт с код 0167 Раданово, ШК2 ПС "Раданово" - за първото тримесечие пробите не са взети поради наводняване на пункта - уведомени сме по телефона;

РЛ Монтана – програмата е изпълнена;

РЛ Пловдив – пункт с код 8477 - гр. Калофер - пункт на повърхностни води "Паниците", е пробовзет само през първото тримесечие, а по програма е с честота на пробовземане 4 пъти в годината. Пункт с код 8218 - Раковски, Сондаж №3 е за оперативен мониторинг и е с честота на пробовземане 4 пъти в годината - в базата данни има протоколи от две пробовземания през първото полугодие на 2008 г;

РЛ Плевен – програмата е изпълнена. Липсва информация за първото тримесечие за пунктове: 8430 - с. Горник - ШК1/70 ПС "Горник" и 8436 - гр. Тръстеник - дренаж "Щърбашки геран" - ПС - проблем с транспорта - уведомени сме по телефона;

РЛ Пазарджик – Пункт с код 8215 Гелеменово, ТК - сондаж, ПС е пробовземан само през първото тримесечие- в Базата данни има въведен само един протокол за този пункт, а по програма е с честота на пробовземане два пъти в годината . Пункт с код 0081 Ивайло, ПС – ПБВ е обследван съгласно заложената честота. Предвид това, че част от характеристиките се изпитват от подизпълнител, данните са получени и

въведени със закъснение. За пункт с код 0181 Септември - гара, сондаж – в базата данни липсват тежки метали: хром 3+ и хром 6+ за трето и четвърто тримесечие.

РЛ Русе – програмата е изпълнена;

РЛ Стара Загора – пункт с код 8228, Златна ливада, Дренаж - ВС "Бялата вода" е пробовземан само за първото полугодие, а от второто полугодие на 2008 г. е заменен от БДИБР - Пловдив с нов пункт - с. Великан-частен кладенец с код 8830. Пресъхване на извор „Драгиева чешма” с код 8276, е причина за липса на данни за второто полугодие на 2008 г. Пункт с код 8230, Трояново, СК ВС - 2/84д на “Мини Марица изток” ЕАД не е пробовземан през трето тримесечие и липсват данни от анализ на тежки метали;

РЛ Смолян – програмата е изпълнена;

РЛ София и централната лаборатория на ИАОС – за пунктове с кодове: 8409 - Байлово, КИ "Извора" - ПС "Байлово", 8442 - Елин Пелин, ТК "Разсадника" - ВС "Требежо", 8446 - Елин Пелин, ТК 7 ПС "Матица", 8439 - Новачене, ТК 1 ПС "Прибой", 8443 - Самоков, ШК - Николай Пенев, 8441 - София - Люлин, ТК "Алекс 2000", по програма тежките метали се анализират два пъти в годината, а в базата данни има информация за извършени анализи един път; за пунктовете 0003 - Нови Искър, ТК, Керамична фабрика, 8700 - Нови Хан, С-МП 34, 0166 - Равно поле, ТК – ПС "Равно поле", 8447 - Кремиковци, ТК 2 "Итонг България" освен, че са анализирани само веднъж, в базата данни има информация от анализа само на следните тежки метали: арсен, мед, хром и цинк. Пункт 8210 - Ихтиман, Извор в центъра на махала Белица на гр.Ихтиман е пробовземан само веднъж през първото тримесечие на 2008 г.- по програма трябва да се пробовзема два пъти. Пунктове 8398 - Ихтиман, ПС - Сондаж, 0399 - Чепинци сондаж Изола Петров ЕООД, 8444 - Сливовци, ШК ПС "Сливовци", 0196 - София, Илиенци, ТК 2 "Софарма", 8440 - Цацаровци, дренаж "Щървляк" ПС са пробовземани 3 пъти, а по програма са 4 пъти годишно. Пунктовете: 8444 - с. Сливовци - ШК ПС "Сливовци" и 8440 - с. Цацаровци - дренаж "Щървляк" ПС през първото тримесечие на 2008г. са били трудно достъпни. За първото полугодие пункт 8527 – Витоша - КИ-1 "Алеко Щастливеца" не е пробовземан, защото БДДР е била в процес на уточняване на местонахождението му. През 2008 г. не са пробовземани пункт 8445 – София - Люлин – МП10 - (пункта е закрит - уведомени сме) и пункт – 0107 - гр. Кочериново - Сондаж - ЕТ "Милена Ризова". **От мрежата е отпаднал пункт 0233 -Яна, МП 32 "Завод Мургаш"- закрит е сондажа и не е заменен от нов пункт.** За пункт 8446 - Елин Пелин, липсва информация за следните органични замърсители: атразин, пропазин, хептахлор, хлордан, метоксихлор, ендосулфан, α -НСН, β -НСН, γ -НСН (Линдан), δ -НСН, ϵ -НСН- проблем с пробата – замръзнала и се е счупило шишето.

РЛ Хасково – програмата е изпълнена. Пункт 0221 – Хасково - Сондаж № 3, ПС-ПБВ "Хасково - 1" по програма трябва да се порбовзема 4 пъти в годината, а е пробовзет само за първо тримесечие на 2008 г. - бил е сух, уведомени сме по телефона;

РЛ Шумен - програмата е изпълнена, само през първото тримесечие на 2008 г. не е пробовземан пункта 8453 – Марково - Шахтов кладенец – по програма е с честота 4 пъти в годината.

МОНИТОРИНГ НА ЗЕМНИТЕ НЕДРА, ЗЕМИ И ПОЧВИ

Опазване на земните недра

Информацията за състоянието на земните недра се събира посредством информационни карти (въпросник). Попълнените информационни карти от концесионерите се събират от РИОСВ и се изпращат ежегодно до 15 юни в ИАОС за обработка.

Всички РИОСВ с изключение на РИОСВ София и Перник са събрали и изпратили в ИАОС информационните карти за състоянието на обектите (през 2007 г.) в срок. Липсващата информация беше събрана самостоятелно от отдел „Мониторинг на земи, биологично разнообразие и защитени територии” (МЗБРЗТ).

РИОСВ	Брой предприятия
Благоевград	9
Бургас	23
Варна	26
Велико Търново	6
Враца	8
Монтана	11
Пазарджик	15
Плевен	13
Пловдив	2
Русе	12
Смолян	10
София	18
Стара Загора	27
Хасково	18
Шумен	13
Общо	211

Земи и почви

Мониторинг I ниво

Съгласно утвърдената програма за мониторинг - I ниво през 2008 г. (писмо № 91- 00-2493 от 16.05.2008 г.), контролът на качество на почвите се извърши чрез пробовземане и анализиране на почвени проби от 106 пункта.

Разпределението на планираните дейности е представено в таблицата по-долу.

2008г.

Планирани

РЛ		BLG	BGS	VAR	VTR	VRC	MON	PAZ	PVN	PDV	RSE	SML	IAOS	SZR	HKV	SHU	общо	
кампания за пробонабиране	брой пунктове	5	7	8	7	3	8	5	9	4	11	5	10	12	7	5	106	
	брой проби	30	42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	636	
анализиране на почвените проби	сушене, смилане и квартоване																0	
	екстракция по ISO 11466		42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	606	
	определяне на рН	30	42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	636	
	определяне на орг. въглерод		42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	606	
	определяне на общ въглерод			48	42		48			24	66		60	72			360	
	определяне на фосфор		42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	606	
	определяне на общ азот		42	48	42	18	48	30	54	24	66	30	60	72	42	30	606	
	определяне на нитратен азот													60			60	
	определяне на тежки метали		252	288	252		288		270	144	396			360	432	252		2934
	определяне на арсен		42	48			48		54	24				60		42		318
	определяне на живак		21	24			24		27					30				126
	определяне на относителна плътност	5		8		3		5	9					10			5	45
	определяне на пестициди		7	8							4			10				29
	определяне на РСВ 6		7	8							4			10				29
определяне на ПАН 16		7	8							4			10				29	
анализиране на почвени проби от друга РЛ	сушене, смилане и квартоване																0	
	екстракция по ISO 11466												30				30	
	определяне на рН																0	
	определяне на орг. въглерод												30				30	
	определяне на общ въглерод				54		18			60	30			72	42			276
	определяне на фосфор												30				30	
	определяне на общ азот												30				30	
	определяне на нитратен азот																0	
	определяне на тежки метали			180	54	54	108			180				180	180			936
	определяне на арсен		108	30			18			30				30	30			246
	определяне на живак		48	15			9		57					30				159
	определяне на относителна плътност																	0
	определяне на пестициди		20	5						33				27				85
	определяне на РСВ 6		20	5						33				27				85
определяне на ПАН 16		20	5						33				27				85	
		35	762	920	612	147	801	155	687	693	822	150	1423	906	714	155	8982	

Пробонабирането се извърши до 30.10.2008 г., като от всеки пункт са взети по три проби в две дълбочини (т.е. по 6 проби от пункт). Всички проби са взети в срок с изключение на 2 пункта (ИАОС и РЛ Стара Загора), за което са уведомили отдел "МЗБРЗТ"/ ИАОС. Пробите ще бъдат взети през 2009 г.

Анализирането на пробите следва да бъде извършено до 28.02.2009 г.

РЛ Варна все още не е анализирала 4 проби за РАН, РСВ и хлорорганични от 2007г.

РЛ	Вземане на почвени проби и сушене/стриване		Анализ на почвени проби			
	планирани	извършени	планирани		извършени	
			Брой проби	Брой показатели	Брой проби	Брой показатели
Благоевград	30	30	35	2		
Бургас	42	42	762	11		
Варна	48	48	920	13		
В. Търново	42	42	612	7		
Враца	18	18	147	6		
Монтана	48	48	801	9		
Пазарджик	30	30	155	6		
Плевен	54	54	687	9		
Пловдив	24	24	693	11		
Русе	66	66	822	7		
Смолян	30	30	150	5		
ИАОС	60	64	1423	14		
Стара Загора	72	66	906	7		
Хасково	42	42	714	7		
Шумен	30	30	155	6		
Общо	636	636	8982			

Вкисляване на почвите

Съгласно програмата за мониторинг, пробовземането се извърши от РЛ през есента (м. септември) от 42 пункта в 8 точки/ 2 дълбочини. Анализите се извършват от РЛ, като протоколите се представят в ИАОС за обработка до 30 ноември 2008 г.

Всички проби са пробонабрани и анализирани в срок.

Данните са в процес на обработка в отдел МЗБРЗТ - ИАОС (в срок до 2 месеца от получаване на протоколите).

РЛ	Брой пунктове	Брой анализи
Благоевград	Сатовча Първомай	16
Бургас	Кипилово Приморско Подвис Вресово	32
Варна	Приселци	8
Велико Търново	Душево	24

	Млечево Балван	
Враца	Главаци Баница	16
Монтана	Бойница Д. Йосифово Дъбравка	24
Пазарджик	Панагюрище Велинград Юндола	24
Плевен	Велчово Ракита	16
Пловдив	Борец Тополово Отец Кирилово Ръжево Конаре Карлово Раковски	48
Русе	0	0
Смолян	Борино Борино Рожен	24
ИАОС	Ботевград Новачене Дупница Лесново	32
Стара Загора	Сборище Тъжа Хлябово Коларово	32
Хасково	Глухар Любимец	16
Шумен	Риш Драгоево Н. Козлево	24
Общо:	42	336

Засоляване на почвите

Съгласно програмата за мониторинг, пробовземането се извършва от РЛ **два пъти** годишно (м. април и м. септември 2008 г.). При пунктовете за засоляване почвените проби се вземат от 4 точки по 3 дълбочини – 0 - 20, 20 - 40 и 40 - 60 см. Анализите се извършват от РЛ, като протоколите се представят в ИАОС за обработка до 30 ноември 2008 г.

Всички проби са пробонабрани и анализирани в срок *с изключение на 12 проби от РЛ Варна* (пункт Житница, есенно пробовземане).

Данните са в процес на обработка в отдел МЗБРЗТ - ИАОС (в срок до 2 месеца от получаване на протоколите).

Пунктове засоляване - 2008 г.		
РЛ	Брой пунктове	Брой анализи
Бургас	Рудник Каменар	48+4 водни проби
Варна	Житница	24+2 водни проби
Плевен	Брест Дъбован Загражден	72+6 водни проби
Пловдив	Ясно поле Пловдив Белозем	72+6 водни проби
Русе	Новград	24+2 водни проби
Стара Загора	Кермен Стралджа	48+4 водни проби
Общо:	12	288+24 водни проби

Складове за пестициди

Ежегодно РИОСВ извършват инвентаризация на складовете за залежали и негодни за употреба препарати за растителна защита и изпращат информацията за обработка в ИАОС до 31 декември 2008 г. Всички РИОСВ са предоставили информацията в необходимия срок. Същата ще бъде обработена от отдел „МЗБРЗТ” и включена в базата данни до март 2009 г.

Допълнително през 2008 г. беше извършено вземане на проби в близост до 13 склада в особено лошо състояние - по 2 смесени проби - 5 склада в област Ловеч, 4 склада - Видин и 4 склада - Стара Загора. Пробите ще бъдат анализирани в РЛ Плевен, като данните следва да бъдат представени в ИАОС за обработка до 28.02.2009 г.

Ерозия на почвите

Мониторингът на водната и ветрова ерозия се извършва чрез математични модели за оценка и прогноза на процесите. За 2008 г. е актуализирана базата данни за ветровата ерозия и частично за водоощадната ерозия.

През 2008 г., *за трета поредна година*, не е сключен договор с НИМХ за предоставяне на данни за интензивност на валежите, без които е невъзможно да бъде изчислена водоощадната ерозия.

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Програма за екологичен мониторинг в 3-те Национални парка

Изготвени и съгласувани са графиците за изпълнение на мониторинговите дейности в трите Национални парка. Същите са утвърдени от Зам. Министър на околната среда и водите.

Съгласно утвърдените графици за мониторинг на абиотични компоненти в 3-те Национални парка, за 2008 г. е извършено пробонабиране от всички пунктове (52 за води и 6 допълнителни за почви) и е направен анализ на всички проби (89 водни и 6 почвени).

На територията на 3-те Национални парка са заложи общо 47 вида растения и животни за мониторинг, а също и наблюдения на гори и влияние на туризма.

Всички протоколи, както и докладите от мониторинга на биологичните обекти са изпратени в ИАОС. Получената информация е обработена и включена в базата данни.

Анализирани са 36 водни проби от НП Рила, 25 от НП Пирин и 28 от НП Централен Балкан. От НП Централен Балкан са анализирани 6 почвени проби.

Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие (НСМБР)

Изготвени и съгласувани са графици за изпълнение на мониторинговите дейности, в съответствие с наличния капацитет от всички РИОСВ и НП. Същите са утвърдени от Зам. Министъра на ОСВ. Планираните и изпълнени от РИОСВ и ДНП мониторингови дейности в рамките на НСМБР са представени в таблицата по-долу.

Институция	Брой обекти по график 2008	Брой места по график 2008	Брой наблюдавани обекти	Брой посетени места
РИОСВ Пловдив	6	2	0	0
РИОСВ Стара Загора	1	1	1	1
РИОСВ Хасково	5	5	0	0
РИОСВ Смолян	2	7	2	6
РИОСВ Варна	17	9	0	0
РИОСВ Русе	2	3	1	3
РИОСВ Враца	9	3		
РИОСВ Велико Търново	11	4	0	0
РИОСВ Монтана	7	5	4	3
РИОСВ Благоевград	21	9	8	3
РИОСВ Плевен	4	2	0	0
РИОСВ София	1	3	0	0
РИОСВ Пазарджик	4	5	4	4
РИОСВ Шумен	7	2	3	2
РИОСВ Бургас	0	0	0	0
ДНП Централен Балкан	14	на територията на целия парк	14	на територията на целия парк
ДНП Рила	5	на територията на целия парк	5	на територията на целия парк
ДНП Пирин	4	на територията на целия парк	1	на територията на целия парк
За цялата страна	57	60	43	22

От заложените наблюдения на 57 обекта за мониторинг на 60 места, са извършени реално на 43 обекта за мониторинг на 22 места.

В изпратените в ИАОС писма като причина за неизпълнението на програмите, част от РИОСВ посочват липса на финансиране от ДБ за дейностите от НСМБР. С писмо №.91-00-1054 от 09.01.2009 г. ИАОС е уведомила всички РИОСВ да разходват средствата от бюджетната субсидия на съответната инспекция по Програма 7 «Национална система за мониторинг на околната среда и информационна обезпеченост». Тези задължения на РИОСВ са в съответствие с изискванията на «Наредба № 2 за условията и реда за създаването и функционирането на Националната система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие» и като дейности са планирани от ИАОС в рамките на Бюджета на МОСВ за 2008 г. в програмен формат - по Програма 7 и РИОСВ следва да създадат необходимите организационни условия за изпълнението им със съществуващия експертен състав.

Друг основен проблем е също неосигуреното през 2008 г. финансиране за извършване на част от теренните наблюдения от външни изпълнители т.к. *понастоящем не е възможно изпълнението на нито една от схемите за наблюдение само с наличния капацитет на ИАОС, РИОСВ, НП и ПП.*

През 2008 г. е проведено обучение за прилагане на методиката за мониторинг на лалугер за РИОСВ - Монтана, Пловдив, Пазарджик, Варна, Перник, Стара Загора и Хасково, НП Централен Балкан, ПП Сините камъни, ПП Витоша и ПП Русенски Лом.

Разработена е методика за мониторинг на висши растения. През 2009 г. предстои утвърждаването ѝ от Министъра на ОСВ и прилагането ѝ от отделните участници в НСМБР.

ГОРСКИ ЕКОСИСТЕМИ

Широкомащабен мониторинг на горските екосистеми - (Гори I^{во} ниво)

Изпълнението на програмата за широкомащабен мониторинг на горските екосистеми се реализира чрез ежегодно възлагане като конкурсна задача, която се финансира поравно от МОСВ и ДАГ. Изпълнители на програмата са Лесотехническият университет и Института за гората към БАН.

Процедурата за възлагане на поръчката е в етап на сключване на договор. Срокът за приключване на задачата (представяне на данните) е 31.03.2009 г.

Интензивен мониторинг на горските екосистеми - (Гори II^{по} ниво)

През 2008 г. мониторинговата програма включва анализ и оценка на всички задължителни и някои от оптималните показатели, съгласно ръководството на МКП «Гори – II^{по} ниво».

Организирането на дейностите в трите стационара „Витиня“, „Старо Оряхово“ и „Юндола“ се извършва в съответствие с изискванията на МКП „Гори – II^{по} ниво“ по предварително утвърдени програми и графици, съгласно периодичност, определена в Методичното ръководство на МКП „Гори“. Обслужването на стационарите „Витиня“ и „Юндола“ се извършва изцяло от Главна Дирекция ЛАД на ИАОС, а на стационара в „Старо Оряхово“ - от РЛ Варна.

Съгласно мониторинговата програма за 2008 г. (Заповед № 05 от 17.01.2008 г.), са предвидени и изпълнени дейности, свързани с пробонабиране и анализ на атмосферни отлагания и стъблен отток, пробонабиране и анализ на растителни проби от листа/иглолиста и дървесен опад, снемане на данни от Автоматичните станции за КАВ и метеопараметрите и обработка и анализ на получените резултати. Поради

неизправност на инсталациите за лизиметрични води не са извършвани дейности по пробонабиране и анализ по този показател.

Изпълнението на част от дейностите на мониторинговата програма за интензивен мониторинг на ГЕС ежегодно се възлага като обществена поръчка на колектив от Лесотехническия университет. Поръчката е обявена и срокът за представяне на данните е март 2009 г.

През 2008 г. бяха подменени уловителите за опад и стъблен отток, през 2009 г. предстои подмяна и на лизиметрите.

Планирани и анализирани проби към 31 декември 2008 г.

Интензивен мониторинг на горски екосистеми (Гори II-ро ниво)			
Качество на атмосферния въздух и метеопараметри			
	Планирани	Анализирани	
Брой автоматични станции	3	3	
Брой измервания	26280	26280	
Брой отчитани параметри	10	10	
Водни проби /Атмосферни отлагания и лизиметрични води/			
	Планирани	Взети	За анализи
Брой проби от атмосферни отлагания	384	543	116*
Брой проби от стъблен отток	16	28	6*
Брой проби от лизиметрични води	96	0	0
Брой параметри за анализ на проби от атм. отлагания, ст. отток и лизим. води	15+8*	20	20
Растителни проби			
Брой проби от дървесен опад	15	15	15

* Разликата в броя на взетите и броя на пробите за анализ се дължи на специфичните изисквания за пробонабиране и анализ на атмосферните отлагания. Пробонабирането се извършва от предварително определен брой колектори, съгласно изискванията на МКП "Гори", докато за анализите на показателите се работят смесени проби от основното, допълнителното насаждение, пробите на открито и стъблени отток. От друга страна разликата в предвидените за анализ и действително анализирани се дължи на липсата на валежи. Броят на анализирани показатели

варира през годината, поради невъзможността за анализиране на пълния набор показатели по технически причини.

Процент валидни данни:⁴

- Стационар Витиня- SO₂-89%, NO-95%, NO₂-87%, NO_x-87%, O₃-91%, АТ-62%, RH-46%, GSR-0%, Rain-0%, WS-76%, WD-70% валидни данни;
- Стационар Старо Оряхово- SO₂-99%, NO-99%, NO₂-80%, NO_x-81%, O₃-100%, АТ-100%, RH-100%, GSR-0%, Rain-0%, WS-100%, WD-100% валидни данни;
- Стационар Юндола- SO₂-93%, NO-100%, NO₂-93%, NO_x-93%, O₃-100%, АТ-0%, RH-0%, GSR-100%, Rain-0%, WS-4.5%, WD-4.5% валидни данни.

РАДИОЛОГИЧЕН МОНИТОРИНГ

Радиологичния мониторинг на околната среда се извършва по програма, утвърдена със Заповед № РД – 227/ 06.04.2007 г. на Министъра на околната среда и водите. В следващата таблица е представена обобщена справка за изпълнението на програмата, на база получени отчети за анализирани проби през 2008 г.

ЛАБОРАТОРИЯ ЗА РАДИАЦИОНИ ИЗМЕРВАНИЯ	ПОЧВИ						ВОДИ И ДЪННИ УТАЙКИ								ПОТЕНЦИАЛНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ (БРОЙ)					
	(БР. ПУНКТОВЕ)						(БР. ПУНКТОВЕ)													
	НСМОС		анализирани				НСМОС				анализирани				НСМОС		анализирани			
периодичност в годината	1	2	4	1	2	4	1	2	4	12	1	2	4	12	1	2	4	1	2	4
Бургас	48	-	-	48	-	-	10	-	-	-	10	-	-	-	15	-	1	15	-	1
Варна	63	-	-	63	-	-	10	2	-	-	5	2	-	-	5	-	-	5	-	-
Враца	7	-	13	7	-	13	3	4	-	9	3	4	-	9	-	-	1	-	-	1
Монтана	42	-	13	42	-	13	9	1	-	-	9	1	-	-	7	1	1	7	1	1
Пловдив	57	-	-	57	-	-	24	-	-	-	24	-	-	-	27	-	-	27	-	-
Плевен	77	-	-	76	-	-	11	9	-	-	11	9	-	-	4	-	-	3	-	-
Ст.Загора	53	-	-	53	-	-	12	-	-	-	12	-	-	-	41	-	-	41	-	-
София	58	-	-	58	-	-	22	-	-	-	22	-	-	-	20	-	-	20	-	-

Програмата за радиологичен мониторинг е изпълнена от всички лаборатории за радиационни измервания към РЛ Бургас, РЛ Варна, РЛ Враца, РЛ Монтана, РЛ Пловдив, РЛ Плевен, РЛ Стара Загора и ИАОС – София.

⁴ Данните се валидират ръчно въз основа на отчетения статус на анализаторите. Предстои включване на анализаторите в системата за реално време на качеството на въздуха

При изпълнение на мрежата за радиологичен мониторинг през 2008 г. са настъпили някои промени и/или са възникнали някои проблеми, както следва:

Лаборатория за радиационни измервания - Бургас

- Възобновено е пробонабирането и анализите на аерозолни проби за установяване на атмосферна радиоактивност с преносимо пробовземно устройство – обем $\sim 500 \text{ m}^3$, два пъти месечно, постоянен пункт гр. Бургас.

Лаборатория за радиационни измервания - Варна

- Извършено е допълнително пробонабиране на аерозоли с високодебитна апаратура в 2 пункта – Силистра и Варна.
- Пробите от р. Дунав, при Русе и Силистра се взимат от РЛ – Русе и се изпращат за анализ в ЛРИ – София.
- Системата за екстракция на Cs-137 от морска вода не се използва и не се осъществява радиологичен мониторинг на морската вода в 5 пункта, поради липса на специалист – радиохимик.

Лаборатория за радиационни измервания - Монтана

- Извършено е допълнително пробонабиране на аерозоли в Монтана с високодебитна апаратура за установяване на атмосферна радиоактивност.

Лаборатория за радиационни измервания – Плевен

- Изпълнява се допълнителна мрежа от пунктове в района на бъдещата АЕЦ “Белене”.
- Всички анализи са извършени в лабораторията за радиационни измервания в ИАОС - София.

Лаборатория за радиационни измервания - Стара Загора

- Извършено е пробонабиране и анализ на аерозолни проби в 4 пункта с преносима високодебитна апаратура за определяне на радиоактивни параметри в атмосферен въздух. Допълнително е направено пробовзимане и анализ на филтър - с. Полски градец, обем 1000 m^3 .

Лаборатория за радиационни измервания – София

- Извършването на анализи на водни проби е затруднено, поради липса на специалисти - радиохимици в лабораторията. Намален е броя на анализирани радиологични параметри във води, така напр. не се определя съдържание на общ Уран и спец. активност на Радий-226 в руднични води.

ОТПАДЪЦИ

Дейности за изпълнение на ангажиментите на ИАОС по Наредба № 9/28.09.2004 за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичния регистър на издадените разрешения, регистрационните документи и на закритите обекти и дейности

През отчетния период в ИАОС е получена въведена на магнитен носител информацията от годишните отчети за:

- образувани производствени или опасни отпадъци – 13 266 броя;
- събиране, транспортиране и временно съхраняване на производствени или опасни отпадъци – 1 232 броя;

- събиране, транспортиране и временно съхраняване на битови и/или строителни отпадъци - 74 броя;
- депониране на отпадъци – 217 броя;
- оползотворяване и/ или обезвреждане на отпадъци – 314 броя.

Дейности, свързани с изпълнение на задължения по други нормативни документи

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки приета с ПМС № 41/26.02.2004г. Във връзка с изпълнение на ангажиментите на ИАОС по горесцитираната Наредба през отчетния период беше извършено следното:

- актуализирани са списъците на предприятията, задължени да предоставят информация на ИАОС;
- на всички предприятия от горепосочените списъци (35 бр.) ИАОС изпрати писма по електронната поща за напомняне задълженията им за предоставяне на информация на ИАОС. Допълнително са изпратени напомнителни писма до предприятията, не отговорили в определения срок;
- получени приложения по НООО за отчетната 2007г. в Excel формат – 35 бр.;
- Изпратени напомнителни писма на организациите по оползотворяване за предоставяне на докладите по чл.38, 39 и 40 от Наредбата;
- През месец юни беше приключен и изпратен в МОСВ докладът за изпълнение на целите на Република България по оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки през 2006 г.;
- В края на месец май бяха подготвени и изпратени данните за второто поред докладване на Република България до Европейската Комисия в изпълнение на Директива 94/62/ЕС.

Наредба за реда и начина за оползотворяването на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, приета с ПМС № 339/14.12.2004 г. Във връзка с изпълнение на ангажиментите на ИАОС по горесцитираната Наредба през отчетния период беше извършено следното:

- с циркулярно писмо на РИОСВ са изпратени таблици за въвеждане на информацията, изискваща се по Наредбата. Отговори са получени от всички РИОСВ;
- изпратени са въпросници на 19 предприятия „Водоснабдяване и канализация”, обслужващи ГПСОВ;
- отговори са получени от 41 градски пречиствателни станции за отпадъчни водим
- Изготвен Доклад за Доклад относно употребата на утайки в земеделието на национално ниво за 2007 г.;

Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, приета с ПМС № 230/01.11.2005 г. ИАОС изготвя информация за събраните количества отработени масла и пуснатите на пазара масла през определени периоди и да осъществява достъп до тях, както и годишна справка за начина на оползотворяването им. Дейностите, извършени за изпълнение на ангажиментите на ИАОС съгласно Наредбата са:

- актуализиран е списъка на лицата, които извършват дейности по събиране и/или оползотворяване на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, както и на лицата, които пускат на пазара масла;
- актуализиране списъка на лицата с утвърдени програми по чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУО, изпълняващи задълженията си индивидуално по Наредбата;

- изпратено писмо до ПУДООС за предоставяне на информация съгласно изискванията на чл. 45, ал. 4 от Наредбата;
- изпратено писмо до НАП за предоставяне на данни относно количествата масла, въведени на територията на страната от друга държава – членка на ЕО, и изпратени от територията на страната към друга територия на друга държава – членка на ЕО, както и за произведените масла, съгласно чл.43, ал.2;
- обработена е информация за събраните отработени масла за трети и четвърти период на 2008 година – 53 справки;
- предоставени и обработени са 5 справки за оползотворени отработени масла и 3 справки за получени продукти в резултат на регенерирането на отработени масла;
- изготвен Доклад за изпълнение изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и нефтопродукти на национално ниво за 2007 г.

Наредба за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори, приета с ПМС № 144/05.07.2005 г. ИАОС има задължение за изготвяне на информация за количеството на пуснатите на пазара батерии и акумулатори и за количеството на събраните негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) през определени периоди и да осъществява достъп до тях. Във връзка с изпълнение на ангажиментите на ИАОС по горесцитираната Наредба през отчетния период беше извършено следното:

- изпратено е циркулярно писмо до РИОСВ за предоставяне на списък на лицата с утвърдени програми по чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУО, изпълняващи задълженията си индивидуално по Наредбата;
- актуализиран е списъкът на лицата, пускащи на пазара батерии и акумулатори и списъка на операторите на площадки за събиране и временно съхраняване на НУБА и/или на съоръжения за предварително третиране и съоръжения за оползотворяване, задължени да предоставят периодична информация на ИАОС;
- обобщена е информацията за пуснатите на пазара батерии и акумулатори и за събраните НУБА за четвъртия период на 2007 г., за първия период на 2008 г., както и обобщена справка за цялата 2007 г. и е осигурен интернет достъп до нея;
- изпратено писмо до НАП за предоставяне на данни относно количествата батерии и акумулатори, въведени на територията на страната от друга държава – членка на ЕО, и изпратени от територията на страната към територията на друга държава – членка на ЕО;
- изготвен Доклад за изпълнение изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори на национално ниво за 2007 г.

Наредба за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване, приета с ПМС № 82/10.04.2006 г. ИАОС има задължение за изготвяне на информация за количеството пуснато на пазара електрическо и електронно оборудване (ЕЕО) и за количеството на събраното излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) през определени периоди и да осъществява достъп до тях. Във връзка с изпълнение на ангажиментите на ИАОС по горесцитираната Наредба през отчетния период беше извършено следното:

- актуализирани са унифицираните формати за предоставяне на периодични справки по Наредбата и е осигурен достъп до тях чрез интернет страницата на ИАОС.
- обобщена е информацията за пуснатото на пазара електрическо и електронно оборудване и за събраното ИУЕЕО за четвъртия период на 2007 г., за първия, втория и

третия период на 2008 г., както и обобщена справка за 2007 г. и е осигурен интернет достъп до нея.

- актуализиран е списъкът на лицата, задължени да предоставят периодична информация на ИАОС;
- изпратено е циркулярно писмо до РИОСВ за предоставяне на списък на лицата с утвърдени програми по чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУО, изпълняващи задълженията си индивидуално по Наредбата;
- изпратено писмо до ПУДООС за предоставяне количеството ЕЕО пуснато на пазара в РБългария от лицата заплатили продуктова такса в ПУДООС;
- изпратено писмо до ПУДООС за предоставяне на информация за събраните средства от продуктови такси през предходната календарна година от пуснатото на пазара ЕЕО и за предприетите мерки през предходната година за организиране на разделното събиране, количеството разделно събрано, повторно използвано, рециклирано и оползотворено ИУЕЕО в резултат на изпълнение на проекти, финансирани от ПУДООС;
- изпратено писмо до НАП за предоставяне на информация относно количествата ЕЕО (в килограми), въведено на територията на страната от друга държава - членка на ЕО, и изпратено от територията на страната към територията на друга държава - членка на ЕО;
- изготвен доклад за 2007 г., съдържащ информация съгласно чл.50 от Наредбата.

Наредба за изискванията за третирането на отпадъците от моторни превозни средства, приета с ПМС №311/17.11.2004 г. Във връзка с изпълнение на ангажиментите на ИАОС по горе цитираната Наредба през отчетния период беше извършено следното:

- актуализира се публикуваната в интернет страницата на ИАОС информация за четвъртото тримесечие на 2007 г. и първо трето тримесечие на 2008 г. относно внесените и изнесени от страната МПС (предоставена от Агенция митници) и събраните за разкомплектоване ИУМПС (предоставяна от операторите на центрове за разкомплектоване и площадки за временно съхранение на ИУМПС);
- актуализирани са списъците с фирми, притежаващи разрешения за дейности по събиране и третиране на ИУМПС, както и разположението на техните площадки;
- с циркулярно писмо до РИОСВ са предоставени списъците на предприятията, които изпълняват и не изпълняват задълженията си за изготвяне на тримесечни справки до ИАОС за събраните от тях ИУМПС;
- обобщени и изпратени до МОСВ данни за изготвянето на първия доклад на Република България до Европейската Комисия в изпълнение ангажиментите на Директива 2000/53/ЕС и Решение 2005/293/ЕО;
- изпратено е циркулярно писмо до РИОСВ за:
  - предоставяне на списък на лицата с утвърдени програми по чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУО, изпълняващи задълженията си индивидуално по Наредбата;
  - предоставяне броя на наложените санкции и направени предписания през 2007 г. по прилагането на Наредбата;
- изпратено писмо до ПУДООС за предоставяне на информация съгласно изискванията на чл. 45, ал. 3 от Наредбата;
- изпратено писмо до НАП за предоставяне на данни относно броя освободени от данък (съгласно чл. 58, ал. 4 от Закона за местните данъци и такси) леки автомобили през 2007 г.;

- изпратено писмо до Дирекция „ЛПООРП“- НС „ПОЛИЦИЯ“ за предоставяне на справка съгласно параграф 6, точка 12, буква “а” от Закона за движението по пътищата относно: регистрирани ППС към 31.12.2007 г.; регистрирани леки автомобили към 31.12.2007 г.; регистрирани нови и употребявани автомобили през 2007 г.; състоянието на автопарка към 31.12.2007 г. по възраст; спрени от движение от 01.01 до 31.12.2007 г.; леки автомобили с прекратена регистрация съответно от 01.01 до 31.12.2006 г. и от 01.01. до 31.12.2007 г., и разпределение на леки автомобили по место-регистрация към 31.12.2007 г.;

- изготвяне на „Доклад на ИАОС за изпълнението на национално ниво на Наредбата за изискванията за третиране на отпадъци от моторни превозни средства приета с ПМС 311 от 17.11.2004“;

- обработена и въведена на електронен носител информация от годишни отчети за:

- събрани ИУМПС от площадки за временно съхранение – 107 бр.;
- разкомплектовани ИУМПС от центрове за разкомплектоване - 121 бр.

Дирекция „Мониторинг на околната среда“